

OOST-VLAAMSE ZANTEN 1926 - 1935

EEN BEMONSTERING

Adrien Brysse

In 1926 krijgt na Antwerpen en Brussel ook Gent een vereniging die zich met folklore op een wetenschappelijke manier wil bezighouden. Die geeft een tijdschrift uit: 'Oostvlaamsche Zanten, mededelingen van den Bond van Oostvlaamsche Folkloristen'.

Het eerste nummer ervan begint met een antwoord op de vraag waarom en hoe de Bond van Oostvlaamsche Folkloristen werd opgericht. E.H. Gabriel Celis, redactielid, vraagt zich wat verder af 'Wat is Folklore?' Van de verschillende bepalingen die hij opsomt vindt hij die van Isidoor Teirlinck de meest geschikte. Zij is 'de studie van alles wat betrekking heeft op het volksgeloof, het volksleven, de volksliteratuur, de volkskunst en de volkswetenschap. Met een woord alles wat in het volk berust en uit het volk komt.'

4

De eerste jaargangen houden zich dan ook uitgebreid bezig met de vraag hoe dat wetenschappelijk aangepakt kan worden. Een eerste aanzet is de oprichting van een 'documentatie-bureau' met 'de bijdragen van een leger betrouwbare opteekenaars die opsporingen verrichten tot in de kleinste dorpen en gehuchten'. Het ingezonden materiaal verschijnt in het tijdschrift maar vanaf 1966 wordt dit apart opgenomen in een 'Mededelingenblad' dat in 1977 verandert van naam in 'Volkskundige Kroniek', en tot 1992 gepubliceerd zal worden.

Daarnaast wordt er gewerkt aan de 'Bibliografie van de Vlaamsche Folklore'. In het tijdschrift publiceert men regelmatig afleveringen met het oog op de samenstelling van dat werk. Oude en nieuwe bijdragen van mensen die belangstelling hadden of hebben 'voor die onverschillige of dwaze zeden, verouderde gewoonten, bijgelovige praktijken of onmogelijke vertellingen en sprookjes van eigen of vreemd volk'. Folkloristische vondsten in vergeten boeken of almanakken, alles is welkom. In 1932 realiseren ze zich dat hun opzet iets te groots was en maken ze er een 'Bibliografie van de Volkskunde in het oude graafschap Vlaanderen' van. De voorzitter, prof. P. De Keyser, bekijkt drie mogelijke indelingen en volkskundige classificatieschema's: 1) catalogus Volkskunde van de Koninklijke Bibliotheek in Den Haag, 2) het plan Hoffmann-Krayer en 3) zijn eigen indeling die hij al in de eerste jaargang had uiteengezet. Zal het u verwonderen dat hij voor '3' kiest? Hij stelt dat het hier gaat om een jonge wetenschap met veel medewerkers die geen of toch geen

bijzondere opleiding of voorbereiding hebben genoten. Zijn grote bezwaar bij het ingestuurde materiaal is dat volkskunde een vergelijkende wetenschap is en veel bijdragen slechts zuivere vaststellingen van folkloristische fenomenen zijn. Toch wil hij alles aanvaarden ongeacht het wetenschappelijke gehalte. Achteraf kan men afbakenen wat behoort tot de Volkskunde en niet tot aanleunende wetenschappen zoals Volkenkunde of Archeologie.

Niet alleen op wetenschappelijk vlak is het dus ploeteren. Ook de dagelijkse werkelijkheid is alarmerend. Het museumgebouw (vandaag kapel van het Caermerklooster, Lange Steenstraat) verkeert in een verloederde staat en het lekkende dak bedreigt de integriteit van de collectie. Tussen 1930 en 1932 knapt de stad toch een en ander op en zorgt ze er intussen ook voor dat er een nieuwe overeenkomst tussen de vereniging, vandaag Koninklijke Bond der Oostvlaamse Volkskundigen (KBOV) genaamd, en de Stad getekend wordt. Na zeven miseriejaren na de stichting gaat het museummateriaal over in eigendom van de stad maar mag de KBOV zich wel nog verder bezig houden met het beheer ervan via een Folklore-Museumcommissie.

Ondanks al die vraag- en uitroeptekens verschijnen er ook wetenschappelijk teksten en informatie. Uitblinkers in die eerste tien jaargangen zijn de studies van architect-volkskundige Clemens Victor Ignace Trefois (1894-1984) medestichter en een van de actiefste 'voorposten' van de vereniging.

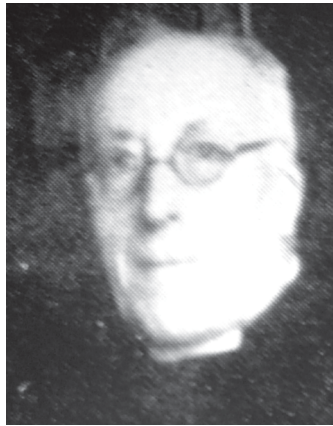
Trefois behandelt in zijn opzoekingen de typologie en de bouw van landelijke woningen en boerenhoven. Zijn eerste algemene publicaties in het tijdschrift: 'De Tuiltjes op de Nok als noodzakelijke Dakversiering' [3(1928)4], gevolgd door 'Het Stroodekkersbedrijf, bijdrage tot de studie van den huis- en hoevenbouw in Vlaanderen' [5(1930)1].

Prof. De Keyser bekende in een woord vooraf dat men zich al te veel heeft ingelaten met de geestelijke kant van het volksleven (geloof, feestkalender, taal, verhalen, liederen enz). Het stoffelijke volksleven werd verwaarloosd. De plattelandse volksbouwkunst wordt veronachtzaamd. Er moet gered worden wat nog gered kan worden stelde Trefois in 1930 in zijn inleiding bij het 'Stroodekkersbedrijf'. De Keyser schrijft in het woord vooraf bij die studie dat Trefois 'als folklorist, bij Godsgenade, ons land meestal te voet, in alle richtingen doorkruiste met potlood, nota-, schetsboek, en fototoestel'. De Gentse universteit bewaart die magistrale foto's, Trefois was immers verbonden aan het Hoger Instituut voor Kunstgeschiedenis en Oudheidkunde van de Rijksuniversiteit te Gent.

In 1933 verschijnt 'De Plattegrondsvormen van de zgn. Frankische boerderijtypen en hun geografische Verspreiding in ons Land' ([8(1933)2-3]. De studie van het boerenhuis is nog altijd een slachtoffer van verouderde concepties, oordeelt Trefois. De ontwikkelingsgang van bepaalde huisvormen kunnen we niet aan bepaalde historische volksnederzettingen toeschrijven. Ze vertonen

Clemens Trefois

E.H. Gabriel Celis

Paul De Keyser

geen specifiek Keltisch, Saksisch, Fries of Frankisch karakter. Voortaan bepalen we de hoevetypen naar hun plattegrondsindeling in verband met de streek waarin zij zich bevinden: langgeveltype, hoeve met losse bestanddelen, hoeve op kwadraat plan, breed Kempisch huis, enz.

Trefois schreef in 1934 een artikel over de oorspronkelijk bedoelde verzinnebeelding van de Gentse Draak op het Belfort. [9(1934)3-4] p.49-92. In de laatste zin van dat artikel drukt hij een wens uit: 'dat in de naaste toekomst onzen Draak op het Belfort eens de gelegenheid zal gegund worden bij zekere feestelijkheden vuur te mogen spuwen, zooals een drietal eeuwen lang het Gentsche volk dit van hem heeft geëischt'. Naar aanleiding van de 175ste verjaardag van de Gentse Feesten 2018 spuwde de draak elke avond van de feesten zijn historische vuur dat hij 199 jaar niet meer had gespuwd.

In de Folklore-Museumcommissie had de stad Gent recht op twee leden. Een daarvan was Julien Boes, adjunct-archivaris van de Stad. Hij werd benoemd bij de plechtige opening van het herstelde Folkloremuseum op 16 juli 1932 als bevoegd stadsbediende met het ambt van bewaarder van het Museum. Samen met de voorzitter, P. De Keyser, was hij pleitbezorger bij de stad Gent om het herrezen Folkloremuseum op bestendige wijze open te houden en niet enkel meer beperkt tot de tentoonstellingen tijdens de Gentse Feesten. Vanaf de 9de jaargang van Oostvlaamse Zanten maakt Boes deel uit van de driekoppige redactie bestaande uit De Keyser, Trefois en hemzelf.

In 1935 lezen we van hem een artikel over 'De Tinnenpotgieterij te Gent' ([10(1935)1-2]. De Gentse tinnenpotgieterij is een kleine arme nering waarvan men de leden vereenzelvigde met de loodgieters die tot dezelfde nering behoorden. In vergelijking met de andere tinsteden in België leverde Gent geen kunstzinnig tin. Voor Boes lag de reden voor de hand: de standregelen van de nering waren zo restrictief dat een tinnepotgieter niets ander dan een van de zeventien gestandaardiseerde vormen mocht namaken. Om meester in het vak te worden volstond een geslagen schotel en een halfliterwijnkan te maken. Na de grote hervorming onder Keizer Karel in 1540 volstond het voor een burger om een proefstuk te maken en het inkomgeld te betalen. Leergangen in het vak waren niet meer voorgeschreven. De schuld zoekt Boes bij de goudsmiden die jaloers kunstuitingen van tinnenpotgieters belemmerden. Belemmingen die in de andere Vlaamse steden niet bestonden.

Zo eindigde het eerste decennium van de vereniging en het tijdschrift, innig verbonden met de collectie, die in die tijd (1933) overgedragen werd aan de Stad Gent, vermoedelijk omdat materiële bewaring en de beheerskosten de krachten van de nog jonge 'bond' ver te boven gingen.